

WAGNERIANA CATALANA Nº 34 MAIG 2011

TEMA 5: WAGNERISME

TÍTOL: **UN WAGNERISTA VALENCIÀ: EDUARD LOPEZ CHAVARRI**
I LA SEVA OBRA "LA LLEGENDA"

AUTOR: *Lluís Millet*

Amb aquest títol va aparèixer a la Revista Musical Catalana, de juliol-agost de 1909, el següent article, en el que Lluís Millet fa una glossa entusiasta, tècnica i també patriòtica segons el costum de la seva època, de l'obra "La Llegenda" d'aquest compositor, interpretada per l'Orfeó Català a València. Des d'aquella llunyana data, no ens consta que hagi sigut mai més interpretada.

En Chavarri és tot un artista. Tracteu-lo poc o molt, llegiu-lo en sos esplais en prosa, sobre tot en els seus "Cuentos lírics" tan lluminosos, i de seguida us sentireu corpresos per aquella simpatia que porten els homes i les coses amarades de subtil idealitat. És dels privilegiats sensibles a la bellesa, que l'endevinen i la troben i se la fan seva, perquè tenen els sentits subtils i desperts per a conduir-la dins, a l'esperit, àvid de l'ensomni del bell ideal. És dels afamats de tota manifestació de les noves modalitats de l'art. És un dels fills legítims de son país, dels qui han sigut dòcils a la llum esplendorosa de son sol, a la verdor ufanosa de ses hortes, a la blavor poderosa de son mar, i per això es artista sincer, home distingit en la comunitat prosaica que el rodeja.

En Chavarri és també un músic, i un músic que porta a ses obres totes les qualitats essencials que havem enumerades mes amunt. Es un músic artista. (Se pot esser music, i fins bon músic, sense ésser gota artista.)

Darrerament, en l'excursió que feu l'Orfeó Català a València, tinguerem el goig d'esser interpretadors d'una obra d'empenta d'en Chavarri, "**La Llegenda**", composta sobre una poesia del venerable patriarca de les lletres valencianes, en Teodor Llorente, en la qual evoca el gran Rei Conqueridor. Ens plau aquí parlar un poc d'aquesta obra, per l'estima que tenim de son autor i per son art, que es art quasi nostre, ja que es art valencià i per tant germà

bessó del nostre, del que respirem i pel qual treballem amb fe a mida de nostres forces.

Encara que "**La Llegenda**" està escrita tota d'una tirada, sense solució de continuïtat, s'hi observen ben bé tres moments diferents, tres parts, que corresponen a tres ambients característics ben indicats pel text. La primera part és la presentació del rei En Jaume amb sa gentilesa i gallardia llegendària; la música pren per element primordial la tonada sincera, franca, encomanada del poble. La segona part, d'un caràcter heroic, solemne, imposant, ens desperta la visió de la gloriosa mort del gran Rei en sa estimada València. La tercera part és l'himne de resurrecció de la pàtria renaixent al record de les grandeses passades.

Aquestes tres divisions són profundament sentides per l'autor; les frases melòdiques, la factura harmònica, l'instrumentació, porten aquell secret especial que solament troben artistes privilegiats. Donar amb sinceritat l'ambient de balada, l'ambient heroic, amb aquell caràcter just de lo ben sentit, heu's aquí lo que prova un artista de veritat.

Comença "**La Llegenda**" amb una trentena de compassos instrumentals, que fent d'introducció ens donen l'impressió general de l'obra: un tema en modo hipofrigi, modo ben tradicional en nostra cançó popular, que en forma imitativa es mou en el registre mig i greu de la corda, interromput per un petit episodi d'un caràcter més heroic, conduït per modulació lluminosa, que queda promptament somort per la tornada de l'ambient llegendari del primer tema. Començament ple de caràcter, que sense que ens presenti idees que després hagin de servir pel cos de l'obra, ens dóna la modalitat sentimental de tota ella. I amb un sobri i francament ritmat acompanyament de corda, comencen les veus blanques entonant la cançó: "*Era un rei, els nostres avis el veren; los cabells rulls, la mel d'amor en los llavis, la llum del cel en los ulls*", melodia original, però engendrada en l'humil ingenuïtat, en l'innocent frescor de la tonada del poble, que neix de la comunió de l'home simple amb la natura que el rodeja i el penetra. La melodia canta a l'uníssó per a llançar-se seguidament, harmoniosament, amb acords de sexta, sobre el repòs preventiu de l'acord de dominant, per a tornar al sentiment de tònica amb la simplicitat primera de l'uníssó i amb l'afirmació de la cadència perfecta. Un ritornello de l'orquestra, que neix del mateix caràcter de la cançó, condueix la tonalitat a una quinta alta,

en la que els tenors repeteixen la tonada primera que va prenent un caràcter més sombriu; encara que l'inspiració o la naturalitat manca un xic en aquest episodi, la tornada cadença de la cançó harmonitzada ara amb veus blanques i tenors, tanca feliçment el període. Llavors la figura simbòlica del rat-penat remou en l'orquestra un ritme enèrgic i ple de vida que fa iniciar als baixos i respondre a les demes veus el cant d'aquell simbolisme: «*Era senyal i figura del combat penós i etern, que en la vida sempre dura, nit i dia, estiu i hivern, de l'indomable valor*» ... i la tornada-cadença de la cançó, aquesta vegada harmonitzada per tot el cor, va a tancar plàcidament la primera part de la composició; mes sense transició de cap mena ataca l'orquestra tota, solemne i heroicament, la segona part, que canta la mort gloriosa del gran Conqueridor a València.

Aquesta és la part més potent de l'obra, la de desenrotllament més important, la més rica i ufanosa de factura. Es veritat que en aquesta factura, certes modulacions i accents instrumentals porten el segell de l'art wagnerià; però el fons de la inspiració es ben característic i per lo tant sincer i ben sentit. El tema en modalitat hipodòrica, que correspon a la hipofrigia de la introducció, com el modo menor modern correspon al major, es un tema d'un vigor i caràcter extraordinaris, d'una inspiració de primera ma que porta a tot el fragment una elevació i noblesa dignes dels pregonos sentiments que ens desperten a tots els fills de la raça del gran Rei, els records de nostre gran heroi. Potser no es aquest un fragment de factura perfecta; sembla que la traça de l'artista no ha arribat encara a aquella habilitat que fa que tot sigui clar i logic als ulls i a les orelles, però l'impressió es justa, forta i sincera. Aquest esclat potent resol en un adormiment de forces d'una misteriosa poesia, que condueix a l'ingènua cançó de la primera part, entonada pianissim, corn un record, per les veus blanques en unissó, nua de tota harmonia, i enquadrada per un record instrumental del tema heroic de aquesta segona part; tot això es una nota delicada de poesia, d'aquelles que solament tro ben els vers sensibles a la bellesa.

Sobre un tremol pianíssim de les timbales se sent un toc llunyà de glòria, que la corda frisoa aixeca amunt i fins al fortíssim, i que porta a l'esclat de l'himne final, entonat primerament pels homes: “*Amics, germans, la Pàtria llemosina renaix per tot*”; el lirisme patriòtic s'encomana en progressió

ascendent a les veus blanques i l'himne creix entusiàsticament fins al final, que és coronat pel toc de trompetes tradicional de València. Digne coronament de “**La Llegenda**” que, además d'ésser una obra d'art ben potent i sincera, és un clam del renaixement que innegablement se sent bategar al fons de l'esplendorosa vida moderna de nostra germana València. Són els artistes com en Chávarri els qui primerament senten, penetren, aquesta puixança de raça, aquest rebrotament de sava nova, del qual ne són els profetes i els impulsadors inspirats.

LLuis Millet
Revista Musical Catalana

(*) Nota: Es refereix a l'obra “Leyenda del Castillo moro” amb lletra de Teodor LLorente i música d'Eduardo Lopez Chavarri i Marco, la partitura de la qual es pot consultar a la Biblioteca de Catalunya, junt amb altres peces musicals del mateix autor com “Acuarelas valencianas”, “7 piezas para guitarra”, “Cuentos y fantasías” “Sonata levantina”, “Rondel tradicional valenciano”, etc., així com les seves obres literàries “Vademècum músico de los profesores, compositores y directores de música”, “Proses de viatge”, “Quadros valencians”, “Historia de la música”, “Estampas del camino y del lar”, “Fernando de Aragón e Isabel de Castilla, amantes de la música”, “Correspondencia”, “Canciones para la juventud”, etc.

Més informació sobre aquest autor, a l'article de Jordi Mota “Eduardo L.Chavarri”, de la revista Wagneriana núm. 54, d'abril 2005.